

Buitenplaats Het Regelink te Hengelo (gld.)

Inventarisatie en beheerplan Regelinklaan

In opdracht van de heer P.G.A.M. Hemels en mevrouw D.A.H. Prieckaerts

Uitgevoerd door de heer R.J.M. Zweekhorst, Amazing Gardens te Maarn, april 2009

Inhoudsopgave:

Hoofdstuk 1 ; Doel van het rapport

Hoofdstuk 2 ; Historische ontwikkeling

Hoofdstuk 3 ; Inventarisatie huidige situatie

3.1 Staat van onderhoud

Hoofdstuk 4 ; Waardering

Hoofdstuk 5 ; Visie

Hoofdstuk 6 ; Onderhoudsplan

6.1 Kosten

Over de auteur

1. Doel van het rapport

Als onderdeel van buitenplaats Het Regelink beslaat de Regelinklaan de zuidgrens van de buitenplaats. Teneinde een waardering, visie en beheerplan te kunnen opstellen dient de laan in een bredere context te worden gezien dan “een weg met bomen”. Als onderdeel van een monumentaal buiten met een historische parkaanleg is het van groot belang deze waarden mee te wegen. De beheerder mag deze, vanuit cultuurhistorisch oogpunt, niet loskoppelen van de buitenplaats. In dit rapport, wat een specifiek onderdeel is van het tuinhistorisch onderzoek van Het Regelink¹, wordt de Regelinklaan kort geschetst naar diverse waarden.

2. Historische ontwikkeling

Buitenplaats Het Regelink is in 1832 opgericht door de Baron Jacob Adolph van Heeckeren en zijn vrouw Hendrica Bernarda Hummelinck. Reeds voor de bouw van het buiten bevindt zich op deze plek een , mogelijk, Heerenboerderij behorende aan de richter van Hengelo, Lambert A. Willink². De indeling is goed waarneembaar op de Hottingerkaart van Hengelo, eind 18^e eeuw³. Op een kaart⁴, daterend voor 1832 en dus voor de bouw van het buiten, is de Regelinklaan al zichtbaar op de kaart.

Kadastraal minuutplan 1832, bron Gelders archief

¹ Beheersplan Deel 1 Tuinhistorische waardering 2007, Zweekhorst Hogeschool Utrecht

² Jaarboek achterhoek en Liemers, Jan Harrenberg 2001

³ Wat Was Waar, internetsite oude kaarten

⁴ Huisarchief/collectie Het Regelink

De functie laan staat tevens vermeld op het kadastraal minuutplan uit 1832, eveneens voor de bouw van het buiten⁵. Belangrijk detail is dat de oude bosvijver eveneens al zichtbaar is op deze kaart. Waarmee de laan en de bosvijver de oudste parkelementen vormen op het buiten. Wanneer we met grote sprongen door de ontwikkelingsgeschiedenis van Het Regelink gaan⁶ zien we als laatste fase van belang de verkoop van het buiten in 1926.

Topografische kaart 1926, bron UR Wageningen speciale collecties

In 1926 wordt het buiten aangekocht door Cécile Eugénie Marie Aimée Gravin Dumonceau weduwe van de baron Hendrik Nicolaas Schimmelpenninck van der Oye⁷. De Gravin Dumonceau brengt grote wijzigingen aan in het park⁸ en aan het gebouw⁹.

Ten aanzien van de Regelinklaan komt het tot een nieuwe, en thans aanwezige, inplant van de laan. Waar de laan tot 1926 min of meer kon worden aangemerkt als begrenzing van de gronden van het Regelink, veranderd deze functie aanmerkelijk. De laan wordt vanaf dan gebruikt als oprijlaan voor Het Regelink. Hiervoor liep de oude infrastructuur ten zuiden van Hiddink en vanaf de Vordense weg¹⁰. De Regelinklaan vormt vanaf dan een onderdeel van een breder plan, aangeduid in het tuinhistorisch onderzoek als de Harp van Dumonceau. Het plan is met zekerheid uitgevoerd en redelijk gaaf bewaard in het terrein.

De gravin heeft de laan aangeplant met afwisselen beuk en Amerikaanse eik. De lanen, Regelinklaan en de overige laan onderdelen van de Harp, zijn alle aangeplant als allée doublé. De bomen zijn aangeplant in driehoeksverband waarbij beuk en Amerikaanse eik worden afgewisseld. Zo ontstaat een diagonaal streppatroon van afwisselend beuk en Amerikaanse eik. De hoeken worden doorgeplant in quinconce verband waardoor de lanen onderling verbinden. Nabij de boerderij Klein Regelink is de laan niet doorgeplant.

⁵ Streekarchief Doetinchem, kadastraal minuutplan oorspronkelijk aanwijzende tafel (OAT)

⁶ Als 1

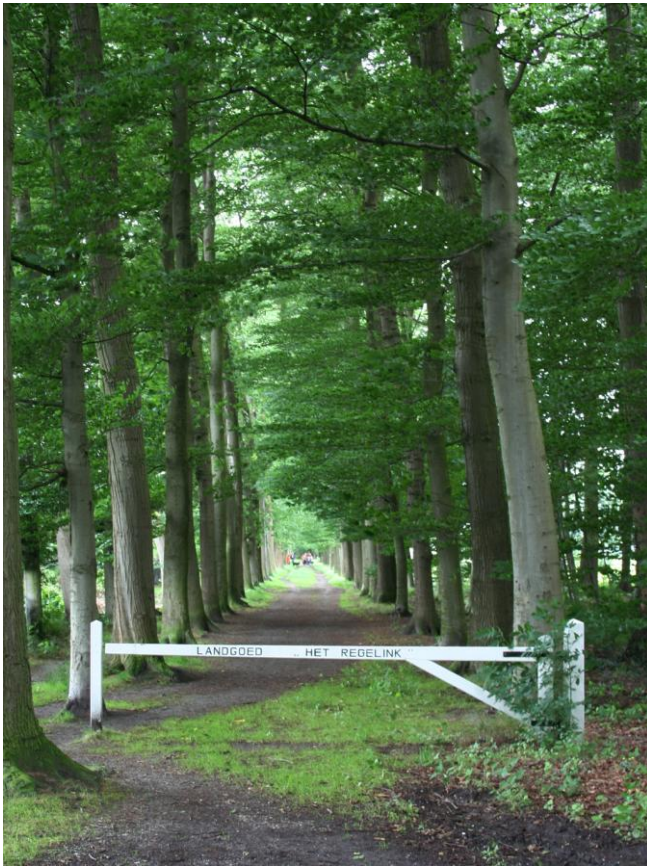
⁷ Streekarchief Doetinchem, Gelderland bibliotheek Arnhem.

⁸ Bonneblad speciale collecties UR Wageningen, 1933

⁹ Gemeentearchief Bronckhorst, afdeling bouwzaken, bouwtekeningen aangaande Het regelink.

¹⁰ Als 7, diverse datering

3. Inventarisatie huidige situatie

Regelinklaan situatie 2009, bron huisarchief Het Regelink

Thans is de Regelinklaan als laan structuur goed herkenbaar in het terrein. Ook de harp is, al is het in mindere mate, goed herkenbaar. De boomkeuze van de gravin was zeer ongelukkig. De beuk en Amerikaanse eik verdragen elkaar slecht. Door de totstandkoming van de lintbebouwing aan de Heurne, de zuidgrens van de Regelinklaan, is in het verleden een sloot gedeeltelijk gedempt. Het dempen van een sloot, in combinatie met het sturen van de grondwaterstand door het waterschap heeft zeer nadelige invloed gehad op de vitaliteit van de laan. Met name de beuken kunnen hier slecht mee omgaan. De bewoners van de Heurne zijn aan de grens van een historisch landgoed gaan wonen, met de tuinen en bijgebouwen op slecht 5 meter van de laan beplanting. Dat heeft zijn schoonheid maar ook zijn nadelen. We kunnen hier gerust stellen dat er sprake is van een NIMBY principe. De bomen zijn prachtig en moeten hier zeker blijven, zolang ik er maar geen last van zal ondervinden. (Not In My Back Yard = NIMBY). Hierdoor zijn in recent verleden bomen te zwaar gesnoeid en zelfs diverse bomen getopt. Deze ingreep heeft het verval van de laan ingezet en mag gewaardeerd worden als zeer ondeskundig handelen. Voorts is duidelijk dat diverse bewoners aan de Heurne bijzonder onrespectvol omgaan met de laan wat een negatieve invloed uitoefent op de huidige eigenaren.

De laan kent zijn problemen maar ook zijn schoonheid. Als laan een imposant beeld van de oude en hoge bomen. Ondanks de uitval in de laan zeer goed herkenbaar als laan en een baken in het landschap. De noordzijde van Hengelo wordt grotendeels landschappelijk ingevuld door de Regelinklaan.

De Regelinklaan is momenteel voor iedereen vrij toegankelijk. Dat wil niet zeggen dat dit een verworven recht is. Vanuit historisch oogpunt is de functie van de laan, ten opzichte van de oorspronkelijke situatie in 1832, gewijzigd. In 1926 heeft het de functie hoofdentree gekregen. Deze functie is tot op heden ongewijzigd. Openstelling van de hoofdentree is niet gebruikelijk op een buitenplaats. Er is in de huidige situatie duidelijk sprake van gedogen, waarbij mag worden gesteld dat het geduld van de eigenaren zwaar op de proef wordt gesteld. Vanuit de Heurne is er de laatste jaren sprake van diverse incidenten, een kleine greep hieruit;

- Storten van tuinafval
- Ondeskundig en ongevraagd snoeien aan bomen
- Bedreiging
- Overlast van honden, en met name wat er uit de achterzijde komt.
- Oneigenlijk gebruik van de laan ten behoeve van transport
- Verleggen van de perceel grens
- Verwijderen van aangebrachte bebording en gedragsregels

Dergelijke incidenten brengen het bomenbestand en de, tot op heden gedoogde, openstelling in direct gevaar.

3.1 Staat van onderhoud

Na het aantreden van de familie Hemels / Prieckaerts op het Regelink is een totale boominventarisatie uitgevoerd¹¹. Hierin staan alle bomen op het buiten omschreven met een eigen logboek. Ook de laan is hierin meegenomen. In het logboek staan diverse risicobomen aangemerkt, deze staan momenteel onder verscherpt toezicht ten aanzien van schimmels en vitaliteit. In 2007 en 2008 zijn diverse laanbomen uitgenomen die direct gevaar voor de omgeving opleverde. Hierbij zijn de buurbomen licht gesnoeid en is dood hout uitgenomen. De directe gevaren in het bomenbestand waren hiermee weggenomen. De staat van onderhoud van de laan is momenteel goed te noemen. Hoewel problemen in de toekomst zeer waarschijnlijk, of onontkoombaar zijn, is er nu sprake van een evenwichtssituatie.

¹¹ Boominventarisatie Het Regelink, rapport 2006 Zweekhorst, huisarchief (exemplaar ondergebracht bij de gemeente)

4. Waardering

Hoe de regelinklaan momenteel gewaardeerd dient te worden is het best zichtbaar te maken met een sterke / zwakte analyse en een inventarisatie van kansen en bedreigingen.

Sterke punten:

- Cultuur historische waarden
- Natuurwaarden (vogelbestand is aanzienlijk door de slechte bomen met veel holtes)
- Landschappelijke waarde
- Belevingswaarde van een oude laan
- Van belang voor het behouden van de NSW status

Zwakke punten:

- Eerder genoemde ingrepen uit het verleden werken door in de toekomst. Boomkeuze, snoei, waterhuishouding enz.
- Onrespectvol en oneigenlijk gebruik van de laan
- Verstoring van de toplaag door fietsers (dichtslibben van de bovenste 10 cm)
- Door noodkap in de laan veranderd de leefomgeving waar met name de beuken slecht mee om kunnen gaan. De kans op “wandelen” (uitval van bomen door het rooien van andere bomen) is groot.
- Dumpen van afval. Tuinvuil, hondenpoep, folders en kranten, slootvuil van het waterschap enz.

Kansen:

- Behouden van cultuurhistorisch erfgoed en inzichtelijk maken en houden van de relatie met het Regelink.
- In de toekomst aanplant van een nieuwe laan is juist verband met en andere boomkeuze
- Behouden van enkele groene coulissen aan de noordzijde van Hengelo
- Intensivering en herstel van de parkaanleg door aanbrengen van stinzen beplanting en herstel van de sloten.
- Indien de laan moet worden herplant is het mogelijk de laan in te richten voor openstelling zonder de negatieve effecten hiervan te ondervinden. Kanttekening hierbij is dat de laan in de huidige situatie deze druk absoluut niet aankan!
- Veiligstellen van historische elementen als de laan en de bosvijver door deze aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Bedreigingen:

- Druk vanuit de bewoners van de Heurne als de bomen nog groter worden.
- Vanuit regelgeving en veiligheid gedwongen worden de laan kapot te snoeien
- Bij afnemende vitaliteit in de toekomst is het raadzaam de laan, al dan niet tijdelijk, te sluiten voor publiek.
- Toenemen van betredingsdruk na aanbouw van een woonwijk in de nabije omgeving
- Oplopende onderhoudskosten
- Verlies van het contact met het Regelink (de Harp van Dumonceau). De Regelinklaan is onderdeel van de totaalaanleg op het buiten en dient ook zo gewaardeerd te worden

5. Visie

Momenteel is de onderhoudssituatie in de laan op orde gebracht. De wens is deze laan zo lang als verantwoord te behouden voor het buiten, het landschap en de natuur. Door het uitnemen van gevaarlijke bomen en een zeer terughoudende opstelling ten aanzien van snoei moet het mogelijk zijn de laan voor de komende 20 jaar te behouden. Dit zal waarschijnlijk een, mogelijk tijdelijke, negatieve invloed hebben op de, tot op heden gedoogde, openstelling. Wanneer de Regelinklaan aan vervanging toe is dient de laan herplant te worden met inachtnaam van de cultuur historische waarde, landschappelijke waarde en dient aansluiting te behouden bij de overige lanenstructuur en plantkeuze hiervan op Het Regelink zodat de eenheid van het buiten behouden blijft.

6. Onderhoudsplan

Zoals eerder genoemd richt het onderhoud zich primair op het in stand houden van de Regelinklaan. Hierin wordt maatwerk geleverd en de dialoog met de direct betrokkenen aangegaan met wisselend resultaat. 80% van de betrokkenen zijn te overtuigen van de noodzaak tot bepaalde ingrepen, of juist het uitblijven van ingrepen. 20% van de betrokkenen gaan de dialoog uit de weg of trekken hierna het eigen plan en beginnen te zagen. Wat er immers van de boom af is komt er niet meer aan. De boom wordt duidelijk door hen gezien als een last en niet zozeer als een laan met cultuurhistorische waarden.

Het snoeien van de bomen beperkt zich tot het uitnemen van dood hout en incidenteel uitnemen van een overhangende tak. Om het wortelgestel, wat het door de verstoorde bodem uiterst moeilijk heeft, niet te verstoren is het streven niet meer dan 10% uit de kroon te nemen. De suikerproductie van het blad is cruciaal voor het in stand houden van de laan. Opkronen van de bomen zal een zeer negatieve invloed hebben op de standvastigheid (kans op windworp vergroot door het verleggen van het breekpunt) en op de belevingswaarde van de laan.

Het Regelink heeft hoge natuurwaarden, vooral in het vogelbestand. Handhaven van de termijn betreffende de vogeltjeswet is, meer dan elders, van belang. Vooral ten aanzien van de vergunning verstrekker, de gemeente Bronckhorst, is een soepele opstelling ten aanzien van de regelgeving noodzakelijk. Dit laat momenteel zeer te wensen over waarbij gesteld mag worden dat de vogeltjeswet in het leven is geroepen voor het behoud en versterken van het vogelbestand en niet voor het uitsluiten van procedurefouten van de behandelend ambtenaar. In historisch groen werken sommige zaken anders dan in het regulier beheer van groen ruimten.

In het huidige beheer is dus sprake van monitoren en ingrijpen waar dit noodzakelijk is. Door het bijhouden van het logboek, verscherpte boomcontrole en het uitnemen van gevaren is de toestand stabiel. In de te nemen beslissingen worden zaken als veiligheid, landschappelijke- natuur- en cultuurwaarden, en dialoog met de aangrenzende bewoners, meegewogen. Het belang van het Regelink licht primair bij de Regelinklaan en niet bij de later aangebrachte bebouwing en openstelling.

6.1 Kosten

Met het huidige beheer van de Regelinklaan is een bedrag gemoeid van; (bedragen exclusief B.T.W. en indexatie)

- 2006; € 5000.- onderhoud en opstellen van de boom inventarisatie € 5000.- (deelkosten Regelinklaan laan)
- 2007; € 20000.- zware ingreep doodhout en uitnemen gevaarlijke bomen
- 2008; € 3000.- uitnemen gevaarlijke bomen met honingzwam of reuze zwam aantasting.
- 2009; raming € 5000.- vergunning afgegeven voor rooien overhangend Amerikaanse eiken, hierna licht snoei van de buurbomen.

Toekomstverwachting;

- 2010 – 2015; € 5000.- per jaar
- 2015 – 2020; € 5000.- per jaar + eenmalige snoeiingreep van € 20000.-
- 2025 – 2030; € 10000.- per jaar, verwacht meer dood hout en laatste fase van de levensduur van de laan.

Voorspellen van de toekomst is niet aan ons voorbehouden en deze raming dient ook als zodanig gewaardeerd te worden. Wel geeft het inzicht in het te verwachten verloop van het onderhoudsnivo van de Regelinklaan. Openstelling heeft daarbij een sterk negatieve invloed op de onderhoudskosten gezien de factor veiligheid sterk van invloed op de kosten is.

Over de auteur

Tuinen van Vroeger is een meer uitvoerende partij die ook onderzoek verricht aan de zijlijn. Het hoofdbestanddeel van de werkzaamheden wordt in beslag genomen door werkzaamheden die zich het best laten omschrijven als 'Tuinbaas'. Het dagelijks beheer van de buitenplaats met al zijn randverschijnselen. Daarbij onderscheidt Amazing Gardens zich van de "gewone" tuinbaas door het uitvoeren van historisch onderzoek, adviseren door veldwerk en het opstellen van beheerplannen. De praktijk en de theorie ondergebracht in dezelfde persoon, vrij uniek in Nederland.

email: richard@tuinenvanvroeger.nl

website: www.tuinenvanvroeger.nu